

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΚΑΤΟΝ

Ο ΕΦΗΒΟΣ ΚΑΙ Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Ἡ πολιτικὴ θέσις τῆς νεολαίας μεταβάλλεται μετὰ τῶν ἐκάστοτε ἱστορικῶν συνθηκῶν. Δύναται νὰ ἔχη ἐπὶ ἔτη τὴν αὐτὴν κατεύθυνσιν προκειμένου περὶ ἐποχῶν καὶ κρατῶν, τὰ ὅποια ἔχουν προδιαγράψει ὀρισμένον πολιτικὸν ἰδεῶδες. Ἐνθυμητέον τὴν ἐνιαίαν σχετικῶς γραμμὴν, τὴν ὅποیان ἠκολούθουν τὰ φοιτητικὰ σωματεῖα τῆς Γερμανίας ἀπὸ τοῦ 1817 μέχρι τοῦ 1848. Κατὰ περιόδους ζυμώσεως, ἀποσυνθέσεως καὶ ἀναδημιουργίας, ὡς ἡ ἡμετέρα, ἡ εἰκὼν μεταλλάσσεται ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν. Ὅ,τι θὰ ἐλέγομεν περὶ τοῦ πράγματος τούτου σήμερον, θὰ ἔπρεπε μετὰ ἓν ἔτος νὰ ἐπαναγραφῆ κατ' ἄλλον ἐντελῶς τρόπον. Διὰ τοῦτο παραιτοῦμαι ἀπὸ σκοποῦ ἐνταῦθα τῆς ἐκθέσεως τοῦ ἰδιάζοντος περιεχομένου, τὸ ὅποϊον ἐμφανίζουν τὰ πολιτικὰ ἰδανικὰ τῆς συγχρόνου κινήσεως τῆς νεολαίας. Οὐδὲν ἄλλο ἄλλως τε θὰ διηκρίβουν ἢ τοῦτο, ὅτι π ᾶ σ α ι αὶ θεμελιώδεις ἰδέαι αἱ πληροῦσαι καὶ διασπῶσαι τὸν βίον τῶν ἐνηλίκων ἐν Γερμανίᾳ, ἀπαντοῦν καὶ ἐν τῇ νεολαίᾳ, μετὰ μόνης τῆς διαφορᾶς ὅτι εἶναι περιπαθέστεραι, μᾶλλον ἀπομεμακρυσμέναι τῆς πραγματικότητος καὶ ἀσαφέστεραι. Ὁ σκοπός, τὸν ὅποϊον ἐπιδιώκω, εἶναι νὰ ἐρευνήσω πῶς ἔρχεται ὁ ἐφηβος τὸ πρῶτον εἰς ἐπαφὴν πρὸς τὸ βιοτικὸν πεδίον, ὅπερ καλεῖται πολιτικὴ, δυνάμει τοῦ σταδίου τῆς ψυχικῆς του ἐξελίξεως, καὶ ποῖα πνευματικὴ ὕψη ἐμφανίζεται τυπικῶς κατὰ ταύτην. Ἐννοεῖται ὅτι ὅσα μέλλω νὰ εἶπω περὶ τούτου ἀφοροῦν εἰς τὴν γερμανικὴν νεολαίαν. Οἱ ρωμανικοὶ λαοὶ καὶ οἱ ἀγγλοσάξονες ἔχουν πρὸς τὰ πράγματα ταῦτα ὄλως διαφόρως, ὅχι μόνον ἐνεκα τῆς διαφορᾶς αὐτῶν πολιτειακῆς μορφῆς, ἀλλὰ καὶ δυνάμει τῆς ἐθνικῆς αὐτῶν ἰδιοσυγκρασίας.

Ἄπὸ τῆς ἐφηβικῆς ἡλικίας εἶναι διὰ τὸν γερμανὸν χαρακτηρι-

στικόν ὅτι δὲν ἔχει ἰδέαν περὶ τῆς πολιτικῆς. Ἡ ἐπισκόπισις αὐτῆ τῆς πολιτικῆς συνειδήσεως ὑφείλεται ἀναμφιβόλως εἰς τὴν ἰδιόμορφον ὑψὴν τοῦ γερμανικοῦ πνεύματος· δὲν λείπει μὲν ἀπ' αὐτοῦ ἡ πολιτικὴ, ἀλλὰ, ἐν συγκρίσει πρὸς τὰς ἀξιώσεις τῆς καθαρᾶς φύσεως τῆς πολιτικῆς, εὐρίσκεται εἰς τὸ ἀντίστροφον τοῦ προσήκοντος μέρους.

Πολιτικὴ διάθεσις ἢ πολιτικὸς τρόπος τοῦ πνεύματος εἶναι ἐν πρώτοις καὶ πρὸ πάντων βούλησις πρὸς δύναμιν. Δύναμις εἶναι ἢ ἐπὶ φυσικῶν καὶ πνευματικῶν δεδομένων στηριζομένη ἰκανότης πρὸς π ρ α γ μ α τ ο π ο ἴ η σ ι ν τῶν ἰδίων ἀξιών καὶ σκοπῶν ἕνεκα τῆς φύσεως καὶ τῆς ἀνθρωπίνης κοινωνίας. Τὸ θεμελιώδες λοιπὸν πάθος τῆς πολιτικῆς ἔγκειται εἰς τὴν πρὸς δύναμιν τάσιν. Ὁ ἀρνούμενος τὴν δύναμιν ἀρνεῖται τὴν πολιτικὴν. Δυνάμεθα μὲν νὰ φαντασθῶμεν ὅτι ἄτομον ἢ ὀμάδες ἐκλέγουν ὡς μορφήν τοῦ βίου αὐτῶν ἀναρχίαν τῆς ἀγάπης ἢ θεοκρατίαν τοῦ κάλλους. Ἄλλ' ἐὰν θέλουν νὰ κατορθώσουεν γενικῶς τὸν τρόπον τοῦτον τῆς ὑπάρξεως ἐναντίον τῶν ἀνθισταμένων κωλυμάτων, χρειάζονται καὶ αὐτοὶ δύναμιν πρὸς τοῦτο, τοῦλάχιστον τὴν δύναμιν τῆς ἰδέας ἢ τὴν δύναμιν τῆς ἀγάπης εἰδικῶς ἢ τὴν δύναμιν τοῦ κάλλους. Τὴν δύναμιν κατ' οὐδένα τρόπον εἶναι δυνατὸν νὰ ἐκκριζώσωμεν ἀπὸ τῆς ζωῆς· διότι καὶ ἡ ζωὴ αὐτὴ σημαίνει ἤδη «δύνασθαι» τι, καὶ ἐπομένως ἡ θεμελιώδης αὐτὴ δύναμις πρέπει νὰ ἐνυπάρχη ὅπωςδῆποτε ἐν πάσῃ ἐπὶ μέρους ἐκδηλώσει τῆς ζωῆς.

Ὁ τρόπος τῆς ἐνεργείας τῆς δυνάμεως βεβαίως δύναται νὰ ὀρίζεται ὑπὸ τῶν δύο τούτων ἀπωτάτων ἄκρων, τῆς ἀγροίκου φυσικῆς βίας, ἢ ὅποια ἀναγκάζει διὰ μέσων ὄλων ἐξωτερικῶν, καὶ τῆς δυνάμεως τοῦ πνεύματος, ἢ ὅποια παραπεῖθει, πείθει, συμπαρασύρει δι' ὑποβολῆς, ἐπιχειρημάτων ἢ ἀναγκαιότητος ὑπαγορευομένης ὑπὸ τῆς ζωῆς. Συνήθως ἢ μεταξὺ δυνάμεως ὡς βίας καὶ δυνάμεως ἐν εὐρυτέρᾳ ἐνοίᾳ διαφορά αὕτη παραγνωρίζεται. Περὶ ὑψηλοτέρων βαθμίδων τοῦ πολιτισμοῦ προκειμένου ἰσχύει ἡ ἀλήθεια (καίπερ ἐσκοτισμένη κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην), ὅτι οὐδεμία φυσικὴ δύναμις διαρκεῖ, ἐὰν ὑπισθεν αὐτῆς δὲν κεῖνται ἰδέαι. Ὁ λόγος τοῦ Clausewitz «Ὁ πόλεμος εἶναι ἢ συνέχισις

τῆς πολιτικῆς δι' ἄλλων μέσων» θὰ ἡδύνατο νὰ μετασχηματισθῇ ὑπὸ τῶν ἀντιπάλων τοῦ πολέμου ὡς ἐξῆς: ὁ πόλεμος εἶναι ἡ ἀποτυχία τῆς πολιτικῆς. Ἄλλ' ἡ ὑltima αὕτη ratio οὐδέποτε εἶναι δυνατὸν νὰ ἀποφευχθῇ ἐντελῶς. Ὁ τύπος τῆς ἐμπολέμου καταστάσεως—κατάλοιπον τοῦ ἰδεατοῦ ἐκείνου bellum omnium contra omnes—ἐκτείνεται μέχρι τῶν μάλιστα κεκανονισμένων ἀστικῶν σχέσεων καὶ λαμβάνει διαρκῶς ὑπὸ τὴν ἐπιφάνειαν αὐτῶν. Ἡδὴ ἡ δημοσία ἀσφάλεια εἶναι διαρκῶς ἐτοίμη νὰ ἀναλάβῃ πολεμικὰς ἐνεργείας, ἐφ' ὅσον δὲ κλείομεν τὰς οἰκίας ἡμῶν πρέπει νὰ φυλάττωμεν καὶ τὰ σύνορα τῆς χώρας.

Οἱ φορεῖς τῆς πρὸς δύναμιν βουλήσεως ταύτης, ἡ ὁποία παριστᾷ τὸν πυρῆνα τῆς πολιτικῆς συμπεριφορᾶς ἐν πρωτογενεῖ ἐννοίᾳ, δύναται νὰ εἶναι ἡ ἄτομα ἡ ὁμάδες ἢ εἰς κράτος ἡνωμένος λαός. Ὁ ἀνταγωνισμὸς τῶν ἀτόμων καὶ τῶν κοινωνικῶν ὁμάδων γεννᾷ διαρκῶς μεταβολὰς τῆς σχέσεως τῶν στραμάτων πρὸς ἄλληλα. Ἐν τῷ κράτει τὸ ρεῦμα τῆς δυνάμεως ὀχετεύεται πάντοτε ἢ, ἄνευ εἰκόνης, εἶναι νομικῶς κεκανονισμένον καὶ περιλαμβάνεται κατὰ τὸ πλεῖστον, εἰ καὶ ὄχι ἐξ ὀλοκλήρου, εἰς σταθεράν, ἔγκυρον ἐννομον τάξιν, τοῦλάχιστον ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὰς ἐσωτερικὰς τοῦ κράτους σχέσεις κατ' ἀρχὴν καὶ τὰς ἐξωτερικὰς. Ἐν τοιοῦτῳ κράτει ἡ πρὸς δύναμιν τάσις τῶν εἰς αὐτὸ ἐνηθρωμένων ὁμάδων, καθὼς καὶ τῶν ἀτόμων, τὸ μὲν περιστέλλεται ὑπὸ τῆς κρατικῆς ἐξουσίας καὶ τῶν ἐννόμων αὐτῆς κανόνων, τὸ δὲ στηρίζεται, τὸ δὲ ὑψοῦται εἰς τὴν ἀνωτέραν βαθμίδα τῶν πέρα τοῦ ἀτόμου χωροῦντων σκοπῶν τῆς δυνάμεως. Ἄλλ' εἰς τὸν πολιτικὸν τύπον τῆς συμπεριφορᾶς ὑπάγεται ἤδη καὶ ἡ περίπτωσις, κατὰ τὴν ὁποίαν οὐδέν τις ἄλλο θέλει ἢ νὰ κατορθώσῃ τὸν ἀτομικὸν του (πλήρη ἢ κενὸν ἀξίας) βίον. Ὄταν πρὸς τὴν μορφήν τῆς πρὸς δύναμιν τάσεως συνδέωνται ὑπερατομικὰ, ἱστορικῶς διαμορφωθέντα ἀξιολογικὰ περιεχόμενα, τότε ἡ πρὸς δύναμιν βούλησις αὕτη εἶναι ἡθικῶς ἀνωτέρα τοῦ ἀπλοῦ δικαιώματος τῆς ζωῆς καὶ τῆς πρὸς ζωὴν ἀξιώσεως τοῦ τυχόντος ἀτόμου. Ἐν τούτοις τὸ πρωτόγονον ἐπὶ τῆς ζωῆς καὶ τῆς ἐλευθερίας δικαίον, τὸ ὁποῖον ἐγγυᾶται τὸ νεώτερον σύνταγμα, ἀνεξαιρέτως σχεδόν, εἰς τὸ ἄτομον, ἀποτελεῖ καὶ αὐτὸ διαρισμένην σφαῖραν δυνάμεως, ἡ ὁποία

δύναται νὰ περιλάβῃ τὰ διαφορώτατα ἀξιολογικὰ περιεχόμενα ἐν τῇ μορφῇ τοῦ ἐνόμου κανονισμοῦ. Ἡ δύναμις λοιπὸν καθ' ἑαυτὴν δὲν εἶναι ἀνήθικος· ἀλλ' ἡ σειρά τῆς ἠθικῆς αὐτῆς ἀξίας ρυθμίζεται τὸ μὲν κατὰ τὸ ἀξιολογικὸν περιεχόμενον, τὸ ὁποῖον περιβάλλει ὡς προστατευτικὸν περίβλημα καὶ τὸ ὁποῖον ἐπιζητεῖ νὰ προαγάγῃ ὡς κατακτῶσα δύναμις· τὸ δὲ κατὰ τὰς μορφὰς τῆς ἀσκήσεως τῆς δυνάμεως. Ἀμφότερα ταῦτα εἶναι συγγενῆ πρὸς ἀλληλά κατὰ τὸν θεμελιώδη αὐτῶν τύπον· οὔτε ἡ πνευματικὸν περιεχόμενον περιλαμβάνουσα δύναμις θὰ θελήσῃ νὰ ἐπιβληθῇ διὰ βαναύσου βίας οὔτε τὸ δίκαιον κατὰ παρόμοιον τρόπον.

Ἄλλὰ τὴν ψυχολογίαν δὲν ἐνδιαφέρουν κατὰ πρῶτον λόγον αἱ περὶ τὴν τάξιν διαφοραὶ αὗται. Οὐσιώδη σημασίαν κέκτηται τοῦναντίον δι' αὐτὴν διαφορὰ τις ἐν τῇ μεθόδῳ πρὸς κτήσιν κοινωνικῆς δυνάμεως, ἡ ὁποία καθώρισε συγχρόνως δύο θεμελιώδεις μορφὰς τῆς πολιτικῆς διὰ πάσας τὰς ἐποχάς. Τὴν μίαν ὁδὸν ἀποτελεῖ ἡ παντελῶς ἐπὶ τῶν πραγμάτων στηριζομένη γνῶσις τῶν ἀνθρώπων, ἡ ὁποία λαμβάνει καὶ μεταχειρίζεται τὸν ἄνθρωπον ὡς εὕρισκει αὐτόν, ὡς δὲν κεκτημένον ὠρισμένην ἀλληλουχίαν ἐλατηρίων. Ὅταν εὕρεθῶν τὰ σημεῖα ταῦτα τῶν ἰσχυροτάτων του ἐλατηρίων δυνάμεθα νὰ ἐμβάλωμεν αὐτόν ἐντὸς συστήματος σκοπῶν, ὁποθενδήποτε καὶ ἂν λαμβάνῃ τοῦτο τὸ ἀξιολογικὸν αὐτοῦ περιεχόμενον. Χρησιμοποιοῦν λοιπὸν ἐνταῦθα ὡς πρότυπον τὴν τεχνικὴν, ἡ ὁποία μόνον διὰ τοὺς «σκοπιμωτάτους» αἰτιώδεις μηχανισμοὺς ἐνδιαφέρεται. Αὐτοὶ οὗτοι οἱ σκοποὶ δύνανται νὰ εἶναι εὐγενεῖς ἢ εὐτελεῖς—ἐν τῇ μεθόδῳ ταύτῃ παραμένει τι τὸ ταπεινόν. Διὰ τοῦτο τὸ κατ' ἐξοχὴν πολιτικὸν ρητόν: «Ὁ σκοπὸς ἀγιάζει τὰ μέσα» ἐπολεμήθη δριμύτατα πάντοτε ὑπὸ τῶν ἠθικῶν ἰδεολόγων.—Ὁ δεῦτερος τρόπος στηρίζεται εἰς τὴν αὐτόματον ἐπίδρασιν τῶν ἰδεῶν, τὰς ὁποίας θέλομεν νὰ πραγματοποιήσωμεν, συμφώνως πρὸς τοὺς ἰδίους αὐτῶν ἐμμόνους νόμους. Ἡ ἰδέα οὐ μόνον καθορίζει ἐνταῦθα τὸν σκοπὸν, ἀλλ' ἐπικρατεῖ ὡσαύτως τοῦ συστήματος τῶν μέσων. Ἡ πολιτικὴ τοῦ εἴδους τούτου δὲν στηρίζεται ἀποκλειστικῶς ἐπὶ τῶν πραγμάτων μόνον, δὲν βλέπει τὸν ἄνθρωπον μόνον ὡς φύσει εἶναι οὗτος, ἀλλὰ καὶ ὅπως ἡδύνατο καὶ ὄφειλε νὰ εἶναι. Ἐν αὐτῇ ἄρα δὲν ὑπάρχει μόνον τεχνικὴ,

ἀλλὰ καὶ παιδαγωγία. Ἐνταῦθα ἐργάζονται ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ἀρχῆς τῆς φιλαληθείας, τῆς δικαιοσύνης, τῆς ἀνωτέρας διαπλάσεως. Ἐμπιστεύονται εἰς τὴν πρὸς τὸ ἀγαθὸν βούλησιν καὶ εἰς τὸν ἐνθουσιασμόν, τὸν ὁποῖον διεγείρει τὸ ὑψηλὸν διὰ τοῦ ἐσωτερικοῦ αὐτοῦ περιεχομένου. «Διότι πάντοτε καὶ αἰωνίως ὁ ἐνθουσιασμός νικά τὸν μὴ ἐνθουσιῶντα» (Fichte). Ὁ πρῶτος τρόπος δύναται νὰ χαρακτηρισθῇ ὡς Μακιαβελλισμός· τὴν φιλοσοφικὴν αὐτοῦ βάσιν εὐρίσκει νεωστὶ ἐν τῇ θεωρίᾳ τῆς θεοκρατίας περὶ τῶν κατὰ νόμους αἰτιωδῶν σχέσεων, αἱ ὁποῖαι καθορίζουν ἐξ ἴσου τὴν συμπεριφορὰν τῶν ἀνθρώπων καὶ τῆς κοινωνίας, καὶ τὰς ὁποίας πρέπει νὰ ἐκμεταλλεῖται τις πρὸς ἐπιτεῦξιν πολιτικῶν σκοπῶν. Ὁ δεῦτερος τρόπος εἶναι ὁ τῆς πολιτικῶν ἰδεῶν (Φιχτιανισμός). Στηρίζεται ἐπὶ τοῦ φιλοσοφικοῦ ἰδανισμοῦ καὶ θεωρεῖ τὸν ἀνθρώπον ὡς ἐλεύθερον, τ.ε. ὡς προσωπικὸν κέντρον πνευματικῶν ἐνεργημάτων, τὰ ὁποῖα «ἐκλύει» τις, ἀναφλέγων τὰ ἐλατήρια, ἅτινα περιέχει ἡ δύναμις τῶν ἰδίων οὐσιαστικῶν ἀξιῶν. Ἡ ἀντίθεσις εἶναι παναρχαία· ἀναφαίνεται ἤδη κατὰ τοὺς χρόνους τῶν σοφιστῶν καὶ τοῦ Πλάτωνος. Ἀλλὰ καὶ σήμερον ἀγωνίζονται πρὸς ἀλλήλας αἱ δύο ροπαί. Ἡ ἐφήμερος ἐπιτυχία ἀνήκει πάντοτε εἰς τὸν Μακιαβελλισμόν, ἀλλ' ἡ ἐπιτυχία τῆς ἱστορικῆς ἐποχῆς εἰς τὴν πολιτικὴν τῶν ἰδεῶν.

Ἄς ἐξετάσωμεν τῶρα τὸν ἐφηβον. Τὸ βασικὸν πάθος τῆς πολιτικῆς ζῆ ἀναμφιβόλως ἐντὸς αὐτοῦ, ἀλλ' ὑπὸ μορφήν, ἐννοεῖται, πολὺ πρωτόγονον. Πρὸς αὐτὸ ἔχουν σχέσιν ὅλα ὅσα εἴπομεν περὶ τῆς ὀρμῆς αὐτοῦ πρὸς ἐπιβολὴν, περὶ τῆς ἐπιθυμίας αὐτοῦ πρὸς ἐπικράτησιν, περὶ τῶν ἀγωνιστικῶν αὐτοῦ ἐνστίκτων καὶ περὶ τῆς δυνάμεως τὴν ὁποίαν ἔχουν τὰ συναισθήματα τῆς παραβλάψεως ὅπως μετασηματίζουν κάμπτοντα τὰ ἐλατήρια. Ὡς ὄν, τοῦ ὁποίου ἀφυπνίζεται ὁ ὑποκειμενικὸς βίος, τείνει πρὸς ἐξασφάλισιν χώρου ἐν τῇ ζωῇ· ἡ πρὸς ὑπαρξιν ὀρμὴ αὐτοῦ βιολογικῶς ἐξεταζομένη εἶναι ἤδη βούλησις πρὸς δύναμιν. Ἀλλ' ἀπ' ἀρχῆς δοκιμάζει τὴν παράδοξον ταύτην ἀντινομίαν, ὅτι δηλ. εἰς τὸ σωματικὸν καὶ ζωικὸν συναισθημα τῆς δυνάμεως αὐτοῦ μόνον ἐλαχίστη σφαῖρα πνευματικῆς ἐπιρροῆς ἀντιστοιχεῖ. Ἡ δὲ ἀφορὰ αὕτη

μεταξὺ σωματικῆς δυνάμεως καὶ κοινωνικῆς ἀδυναμίας κέκμηται θεμελιώδη σημασίαν διὰ τὴν ψυχικὴν ὕφην τῶν ἐφήβων. Εἰς τὰς σπείρας τῶν νέων, οἱ ὅποιοι περιφέρονται τυχοδιωκτικῶς διαταράσσοντες τὴν τάξιν ἢ καὶ ἀσκοῦντες βίαν, ἐκδηλοῦται ἡ πρωτόγονος αὕτη πολιτικὴ. Ἐνταῦθα τείνουν πρὸς ἐνέργειαν ἐμφυτὰ ἀγωνιστικὰ ἐνστικτα τοῦ ἀνθρώπου τὰ ὅποια εἶναι κατὰ τὸ πλεῖστον ἀόριστα ἀκόμη, δυνάμενα συνεπῶς νὰ μεταβάλλουν εὐκόλως καὶ αἰφνιδίως τὸ ἀντικείμενον, τὸ ὅποῖον τυχαίως ἐδράξαντο. Διὰ τοῦτο οἱ ἐφηβοὶ τῶν κατωτέρων στρωμάτων, τῶν ὁπαίων ἢ φυσικῆ αὕτη κατάστασις τῆς ψυχῆς ἐνισχύεται διὰ τῆς ἐφ' ὁλοκλήρου τῆς τάξεως αὐτῶν κοινωνικῆς πιέσεως, σημαίνουσι δι' ὅλας τὰς κοινωνίας καὶ δι' ὅλους τοὺς χρόνους τυπικὴν ἐστίν ἐπαναστατικῶν τάσεων. Αὗται καταστέλλονται ὅπου ὑπάρχει τάξις. Ἄλλὰ τὰ ζυμωτικὰ ταῦτα στοιχεῖα ὑφίστανται κατὰ φυσικὴν ἀνάγκην. Δύνανται νὰ ἐκδηλωθοῦν ὡς ἀγροῖκος βία, ἀλλὰ καὶ ὡς ἰδεατὴ δύναμις. Τὸ αὐτὸ φαινόμενον ἐπαναλαμβάνεται ὀλίγας βαθμίδας ὑψηλότερον, ὑπὸ μορφᾶς εὐγενεστερας πῶς, ὡς τὸ πολιτικῶς ἀνήσυχον στοιχεῖον τῆς φοιτητικῆς νεολαίας. Ἡ νεανικὴ αὕτη πρὸς τὴν ζωὴν ὁρμὴ ἀποβαίνει πολιτικὴ ἐν στενωτέρᾳ ἐννοίᾳ μόνον ὅταν συγκρουσθῇ πρὸς τὴν κρατικὴν δύναμιν. Ἐκ τῶν δύο θεμελιωδῶν τρόπων τῆς πολιτικῆς, τοὺς ὁποίους διεκρίναμεν, οὐδὲν ἑνδιαφέρει τὸν εἰς τὸν κανονικὸν τύπον ἀνήκοντα ἐφηβὸν ὁ μακιαβελλικός. Διότι προϋποθέτει ψυχρῶς παρατηροῦσαν καὶ ἐπὶ τῶν πραγμάτων ἀποκλειστικῶς στηριζομένην γνῶσιν τῶν ἀνθρώπων. Ἄλλ' ὁ ἐφηβος, ὅστις ἔχει τὴν τάσιν νὰ ἐξιδανικεῖ καὶ νὰ ἀπορρίπτῃ καὶ ὅστις κατὰ τρόπον ἀπλοῦν καὶ εὐπιστον ἀντιλαμβάνεται τοὺς χαρακτῆρας, δὲν εἶναι ἀκόμη εἰς θέσιν νὰ βλέπῃ τοὺς ἀνθρώπους κατὰ τὸν τρόπον ἐκεῖνον. Ὁ ἐφηβος μεταχειρίζεται, εὐκαιρίας δοθείσης, τὸ περιβάλλον αὐτοῦ πανούργως καὶ μεθ' ὑπολογισμοῦ· ἀλλὰ στερεῖται μονίμου συστήματος. Ἀπαντῶμεν βεβαίως ἐξαιρέσεις τοῦ κανόνος τούτου· ἀλλ' ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει πρόκειται περὶ πολιτικῶν ἐκ φύσεως. Ἰουδαῖοι διακρινόμενοι διὰ πρόωρον ἀνάπτυξιν καὶ ἠναγκασμένοι ἐκ τῶν προτέρων ὑπὸ τῆς ἀμυντικῆς θέσεως τῆς φυλῆς τῶν

νά παρατηροῦν τοὺς ἀνθρώπους εἶναι τὰ συχνότατα παραδείγματα τῶν ἐξαιρέσεων ἐκείνων. Σαφῶς βλέπομεν τοῦτο ἐν τῷ ἡμερολογίῳ τοῦ δεκατετραετοῦς Lassale. Ἀναγινώσκομεν τὰ ἀκόλουθα περὶ ὁμηλικός τινος: «Ὁμιλῶ μὲ τὸν Λ., ἐπιτρέπω εἰς αὐτὸν νά με ἐπισκέπτεται, διὰ νά δυνηθῶ νά σπουδάσω χαρακτῆρας τοῦ εἴδους τούτου». Ἀναζητεῖ λοιπὸν ἤδη τὰ σημεῖα τῶν ἐλατηρίων, ἐν τῇ κρυφίᾳ ἐλπίδι ὅτι θὰ εὕρῃ τὴν «ἀσθενῆ πλευράν». Παρ' ὅλα ταῦτα εὐρίσκομεν καὶ παρὰ τῷ Lassale εἶδος τι πάλης μεταξὺ τῶν δύο πολιτικῶν κατευθύνσεων· «...Ὡσαύτως παλαίουν ἐντὸς τῆς ψυχῆς μου δύο ἄλλαι ἀντιθέσεις. Πρέπει νά εἶμαι συνετός, πρέπει νά εἶμαι ἐνάρετος ἐν τῷ βίῳ μου; Πρέπει νά προσαρμύζωμαι καιροσκοπικῶς πρὸς τὰς περιστάσεις, νά κολακεύω τοὺς μεγάλους, νά ὑφαρπάζω πλεονεκτήματα καὶ περιωπὴν διὰ λεπτῶν ραδιουργιῶν, ἢ πρέπει νά ἐμμένω ὡς ὁ πεισματωδέστατος δημοκρατικὸς εἰς τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν ἀλήθειαν, νά ἀδιαφορῶ διὰ τὰ λοιπὰ καὶ μόνον περὶ τούτου νά φροντίζω, πῶς νά καταφέρω τὸ θανάσιμον πλήγμα κατὰ τῆς ἀριστοκρατίας; Ἄλλ' ὄχι δὲν θέλω, ἂν καὶ θὰ εἶχον καὶ πρὸς τοῦτο τάλαντον, νά γίνω εὐχαρις, δειλὸς αὐλοκόλαξ! Θέλω νά κηρύξω εἰς τοὺς λαοὺς τὴν ἐλευθερίαν καὶ ἂν ἀκόμη πρόκειται νά καταστραφῶ κατὰ τὴν προσπάθειάν μου αὐτήν. Τοῦτο ὀρκίζομαι εἰς τὸ ὄνομα τοῦ θεοῦ, ὅστις ζῆ ὑπεράνω τῶν ἀστέρων, καὶ ὡς εἶμαι ἐπικατάρατος ἂν ποτε παραβῶ τὸν ὄρκον μου».

Ἡ τροπὴ αὕτη πρὸς τὸν ὑπὲρ τῆς ἰδέας ἀγῶνα ἀναπτύσσεται παρὰ τοῖς πλείστοις τῶν ἐφήβων ὅλως δι' ὄλου ἀφ' ἑαυτῆς ἐκ τῆς φυσικῆς καταστάσεως τῆς ψυχῆς αὐτῶν. Ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τῆς πολιτικῆς ἐπαναλαμβάνεται ἐκεῖνο, ὅπερ παρατηρήσαμεν κατὰ τὸν ἠθικὸν ἰδεαλισμὸν (ὡς ἄλλως τε οἱ ἐν τῇ πολιτικῇ σκοποὶ ἀποτελοῦν ἰδίαν ὕψιν ἢ μορφήν ἐκδηλώσεως ἠθικῶν σκοπῶν)· ἡ ἰδέα παραμένει οἰονεὶ ἐλευθέρως αἰωρουμένη ἐν τῷ κενῷ πραγματικότητος χώρῳ. Ἀληθῶς εἰπεῖν πρὸς ἀποτελέσιν συμφώνου πρὸς τὰ πράγματα ἐπόψεως χρειάζεται πλῆθος γνώσεων ἀναφερομένων εἰς τὰ γεγονότα, μόνον ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ὁποίων εἶναι δυνατὸν νά καθορισθοῦν αἱ σχέσεις μεταξὺ ἐκείνου, ὅπερ εἶναι, καὶ ἐκείνου, ὅπερ ὀφείλει νά εἶναι. Πρέπει νά γνωρίσῃ καλῶς τις τὴν

χώραν του και τὸ ἐξωτερικόν, νὰ ἐκτιμήσῃ ὀρθῶς τὰς οικονομικὰς καὶ κοινωνιολογικὰς συνθήκας, νὰ ἐπισκοπήσῃ τὴν ἀτομικότητα καὶ τὴν νοοτροπίαν λαῶν, τάξεων καὶ προσώπων, πρὸς δὲ τούτοις νὰ φέρῃ ἐν ἑαυτῷ ὀλοκλήρον ταύτην τὴν ἀνακυκλωμένην μᾶζαν ὡς σύστημα δυνάμεων σαφὲς καὶ εὐκρινές. Προκειμένου περὶ τοῦ ἐφήβου οὐδεὶς δύναται νὰ γίνῃ λόγος περὶ ὄλων τούτων. Ἐκ τῆς ὑποκειμενικότητος αὐτοῦ ἀναβλαστάνει μία ἰδέα. Ταύτην ἀποδέχεται μεθ' ὅλης του τῆς δυνάμεως, μὴ ἀναχαιτιζόμενος ὑπὸ τῶν ἐνστάσεων, τὰς ὁποίας ἀντιπροβάλλει ἡ πραγματικότης καὶ τὸ κράτος τῶν ἀξιών. Διὰ τοῦτο τὰ προγράμματα τῶν νέων φέρουν τὸν τυπικὸν χαρακτῆρα τῆς ριζοσπαστικότητος καὶ τοῦ φανατισμοῦ. Ἡ ζωὴ, ἡ ὁποία πόρρωθεν μόνον συλλαμβάνεται τὸ κατ' ἀρχὰς ὑπὸ τοῦ νοῦ καὶ τῆς φαντασίας, πρέπει νὰ κέκτῃται εὐθυγραμμίαν καὶ νὰ δύναται νὰ ὀρισθῇ δι' ὀλίγων κατὰ λόγον γραμμῶν. Ἡ δὲ δύναμις τῆς ἀξίας προβαλλούσης βουλήσεως δὲν προσκρούει ἀκόμη εἰς μικροὺς ἐνδοιασμοὺς. Τοιοῦτοτρόπως γίνεται τις ριζοσπαστικὸς καὶ φανατικὸς. Ἄντιστρόφως· πᾶσα καθαρὰ ἰδεολογία ἐν τῇ πολιτικῇ διατηρεῖ τι τὸ νεανικόν, τὸ ἀνεξέλικτον. Ἡ κατὰ τὸ σχῆμα τῶν οὐτοπιῶν νόησις ἀντιστοιχεῖ ὅλως ἰδιαιτέρως εἰς τὴν ψυχικὴν κατάστασιν. Διότι πᾶσα οὐτοπία στηρίζεται ἐπὶ παραδόξου τινὸς μείξεως ὀρθολογισμοῦ καὶ φαντασίας. Ὁ ἐφηβος εἶναι κατὰ τὸ πλεῖστον ὀρθολογιστὴς ὡς πρὸς τὸ νοητὸν πεδίον, ἐπειδὴ ἀγνοεῖ τὸ πλῆθος τῶν γεγονότων καὶ πρέπει νὰ ἀρκεσθῇ εἰς ὀλίγας περιληπτικὰς ἐνοίας θεμελιώδους φύσεως. Κατὰ τὰ ἄλλα καὶ ἐν τῷ αὐτῷ μέτρῳ εἶναι φαντασιοκόπος· ἡ ψυχὴ αὐτοῦ εἶναι πλήρης ἐποικοδομητικῶν δυνάμεων, αἱ ὁποῖαι ὀδηγοῦν εἰς τὴν δημιουργίαν πλαστικῶν εἰκόνων. Τὸ κρᾶμα τοῦτο ἀερώδους φαντασίας καὶ λογικῆς εὐθυγραμμίας προβάλλει εἰς τὸ μέλλον καὶ προσκυνεῖ αὐτὸ ὡς πολιτικὸν ἰδεῶδες. Φυσικὰ εἰς τοῦτο συνεργεῖ, καὶ πολὺ, ἐκ τοῦ περιβάλλοντος μόλυνσις μέσῳ περιπτωμένων λέξεων. Τὸ πρὸς ὑποβολὴν εὐεπίφορον καὶ ἡ πρὸς ταχύον ἐνθουσιασμόν ἱκανότης τῆς νεολαίας συλλαμβάνει αὐτάς. Ὑποκύπτει ὡσαύτως εὐκόλως εἰς τὴν γνωστὴν τέχνην τῶν πολιτικῶν δημαγωγῶν, οἱ ὁποῖοι ἀφίουν μὲν νὰ ἴδῃ τις ὀρισμένον, δελεαστικὸν ἐπὶ μέρους σκοπὸν,

Ψυχολογία τῆς Ἐφηβικῆς Ἡλικίας

φυλάττουν δ' ὁμῶς κεκαλυμμένον ὑπὸ σκοτόους ὅ,τι μέλλει νὰ ἐπακολουθήσῃ—ὀλόκληρον τὴν ἑτερογονίαν τῶν σκοπῶν.

Πρὸς τὸν ψυχικὸν τοῦτον χαρακτηρισμὸν συμφανεῖ φαινόμενόν τι, τὸ ὁποῖον χρήζει πολλῆς προσοχῆς ἐν Γερμανίᾳ ἰδίᾳ. Γνήσιαι δηλ. πολιτικαὶ ἰδεολογίαι φέρουν διεθνῆ χαρακτήρα. Ἐλάχιστα συνέχονται πρὸς τὸ ἔδαφος, πρὸς τὸ ὁποῖον τελεῖ συνδεδεμένος φυσικῶς καὶ πνευματικῶς πᾶς ἀνθρώπινος βίος. Διὰ τοῦτο ὅλα τὰ πολιτικὰ κόμματα εἶναι ἐπίσης διεθνῆ κατὰ τὴν νεανικὴν ἀὐτῶν ἡλικίαν. Ἐφ' ὅσον τὸν βίον αὐτῶν διάγουν ὡς καθαρὰ ἰδέαι, τρόπον τινὰ ἀνθρωπάρια ἐν τῇ φιάλῃ, κινουῦνται εὐκόλως ἀπὸ λαοῦ εἰς λαόν. Τοῦτο συνέβη περὶ τοὺς φιλελευθέρους, τοὺς δημοκρατικούς, τοὺς σοσιαλιστάς, τοὺς κομμουνιστάς. Ἄλλ' ὅταν τοιοῦτό τι πρόγραμμα ριζωθῆ βαθύτερον εἰς τὸ ἔδαφος τῆς πραγματικότητος, ἀποβάλλει κατὰ κανόνα τὴν ἰδέαν τῆς διεθνοῦς ἀνθρωπότητος· αὕτη παραμένει ὑφισταμένη μόνον ἐν Γερμανίᾳ, διότι, ὡς φαίνεται, οὐδέποτε ἐγγίζομεν εἰς τὴν γῆν μετ' ἀμφοτέρων τῶν ποδῶν. Μήπως τυχὸν εἴμεθα ἀκόμη νεανικὸς λαός;

Πρὸς τὸν χαρακτηρισμὸν ἡμῶν συμφωνεῖ πρὸς τούτοις τὸ γεγονός, ὅτι ἐν τῇ πολιτικῇ σφαίρᾳ οἰκεῖα εἶναι εἰς τὸν νέον ὅλα ὅσα σχετίζονται πρὸς τὰ ἀνθρώπινα δίκαια καὶ τὰς περὶ ἀνθρωπότητος ἰδέας. Τὸ νεαρὸν καὶ οἶονεῖ ὑπὲρ ἑαυτοῦ τοῦ ἰδίου παλαῖον ἀκόμη ἄτομον λαμβάνει μίαν ἀκόμη φορὰν ἐμπειρίαν τοῦ ὑπὲρ τῶν ἀνθρωπίνων δικαίων ἀγῶνος, ὅστις διήρκεσεν ἐπὶ τρεῖς αἰῶνας,—ἐκάστοτε, ἐννοεῖται, μετὰ νέων ἀποχρώσεων. Τὴν πολιτικὴν ἐκλαμβάνει κατὰ τὸ πλεῖστον ὡς τι ἀναφερόμενον εἰς τὴν ἀτομικὴν ἠθικὴν. Ἡ αἴσθησις τῶν ὑπερατομικῶν ὀλοτήτων, τῶν μεγάλων ἀντικειμενικῶν δυνάμεων, ὑπὸ τῶν ὁποίων φέρεται καὶ ἀπὸ τῶν ὁποίων ἐξαρτᾶται, δὲν ἔχει ἀκόμη πλήρως ἀφυπνισθῆ κατὰ τὴν ἡλικίαν ταύτην τῆς ὑποκειμενικότητος. Ἐννοεῖται ὅτι τὸν ἰσχυρισμὸν τοῦτον εἴμεθα ὑποχρεωμένοι νὰ διορθώσωμεν βραδύτερον, δεικνύοντες ὅτι εἰς τοὺς νέους δύσκολος εἶναι μόνον ὁ νηφάλιος αὐτοπεριορισμός, τὸν ὁποῖον σημαίνει τὸ ὑπηρετεῖν, οὐχὶ δὲ ὁ ἐνθουσιώδης καὶ πρὸς μέθην ὁμοιάζων αὐτοπεριορισμός, ὁ ἐν τῇ αὐταπαρνησίᾳ περιεχόμενος.